

Харківський національний медичний університет

Наукова бібліотека

Шляхами віри у незалежність і свободу

до Дня захисника України та
Дня українського козацтва

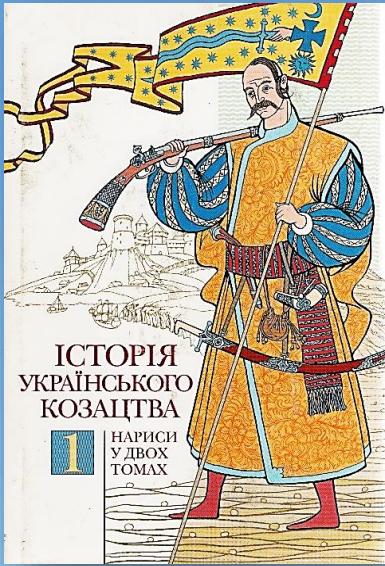
Ось вже 6-й рік поспіль 14 жовтня наше суспільство відзначає День захисника України та День українського козацтва, основоположне свято українського воїнства. Воно з'явилося в нелегкий для нації час, коли їй доводилось відстоювати територіальну цілісність держави. В цей день ми вшановуємо бойовий подвиг, самовідданість захисників незалежної України, зберігання ними національних військових традицій і звичаїв в різні історичні періоди.

Козацтво, Україна, український народ... Ці поняття здавна були в одному асоціативному ряду. І це не випадково, адже таке багатогранне явище як козацтво, складає цілу епоху в історії України та її народу. З часів зародження української нації до сьогодення саме козацтво сприяло формуванню суспільно-політичних та культурних засад нашої держави. Козак в українській культурі – звитяжний воїн, який служить своїй Батьківщині, захищає віру, гідність та звичаї свого народу.

Незламний бойовий дух, любов до рідної землі, готовність стати на її захист в будь-який час – головні риси, які успадкували бійці сучасних Збройних сил України від своїх войовничих пращурів.

Слава з далеких віків: історія козацтва

63.3(4УКР)46

I 90

Історія українського козацтва : нариси : у 2-х т. / Національна академія наук України, Інститут історії України, Науково-дослідний інститут козацтва. – Київ : Києво-Могилянська академія, 2006.

Т. 1 / В. А. Брехуненко, Л. В. Войтович, О. Б. Головка [та ін.]. – 2006. – 800 с.

До першого тому увійшли нариси, які охоплюють генезу та еволюцію козацтва, його цивілізаційну типологію, систему ціннісних орієнтацій та становлення політичної культури. Розглянуто питання соціальної, військової, політичної та державотворчої діяльності українського козацтва від найдавніших часів до кінця XVIII ст.

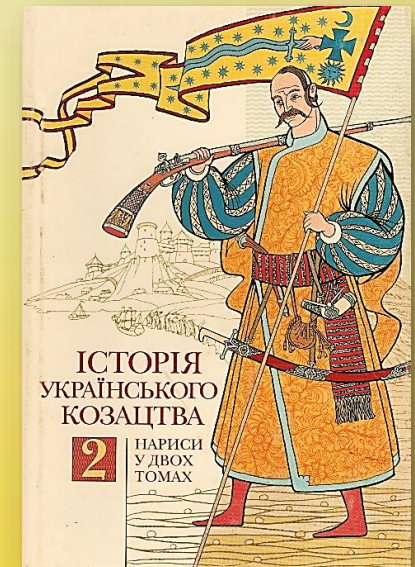
63.3(4Укр)46

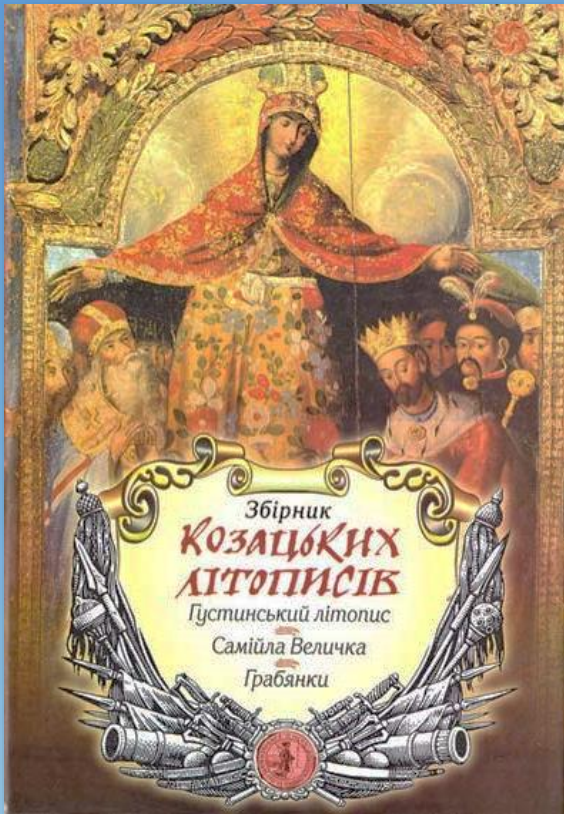
I 89

Історія українського козацтва : нариси : у 2-х т. / Національна академія наук України, Інститут історії України, Науково-дослідний інститут козацтва. – Київ : Києво-Могилянська академія, 2007.

Т. 2. / А. М. Авраменко, В. Г. Балушок, О. А. Бачинська [та ін.] – 2007. – 723 с.

У другому томі розглянуто етнонаціональні аспекти феномена українського козацтва, козацьке право і судочинство, його православні та геральдичні традиції, специфіку козацького історіописання, сприйняття українського козацтва у західноєвропейському світі. Спеціальні нариси присвячено еволюції козацького стану після ліквідації козацької держави та поглинення України іноетнічними імперськими структурами, відродження козацтва в сучасній Українській державі.

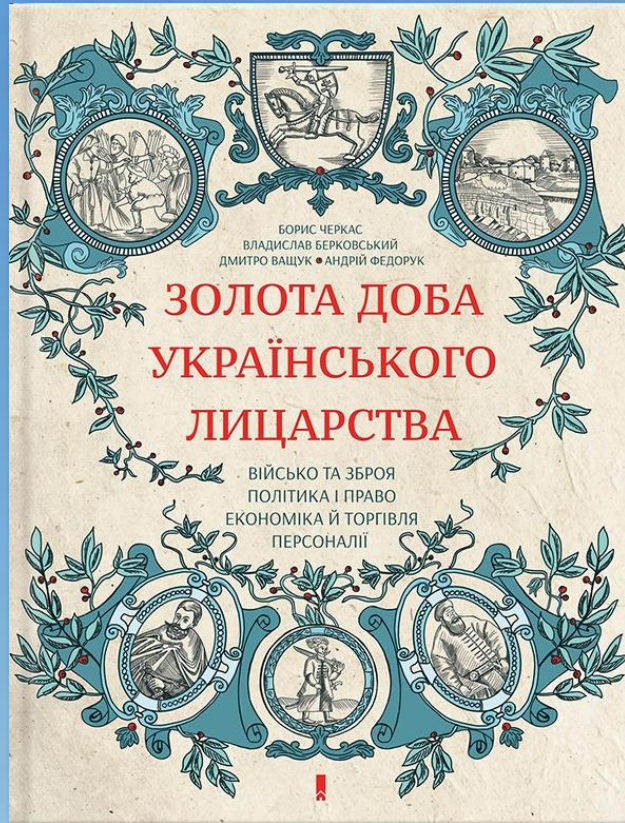
63.3(4Укр)46

З 41

Збірник козацьких літописів: Густинський, Самійла Величка, Грабянки / упоряд. В. Крекотень, В. Шевчук, Р. Іванченко. – Київ : Дніпро, 2006. – 976 с.

Цей збірник – унікальне видання козацької історіографії, що включає три Літописи. Густинський Літопис – видатна пам'ятка української історії першої половини XVII ст. Він охоплює історію Київської Русі, південно-руських князівств XII–XIV ст., Литовської Русі аж до історичних витоків козацтва. В Літописі Самійла Величка йдеться про події 1648–1700 рр. в Україні.

Літопис Грабянки – розповідь про козацькі походи та битви XVI–XVIII ст. Матеріал зібрано зусиллями полковника Г. Грабянки та підтверджений самобутніми свідченнями старих жителів м. Гадяча 1710 р.

94(477)+355(477)(09)

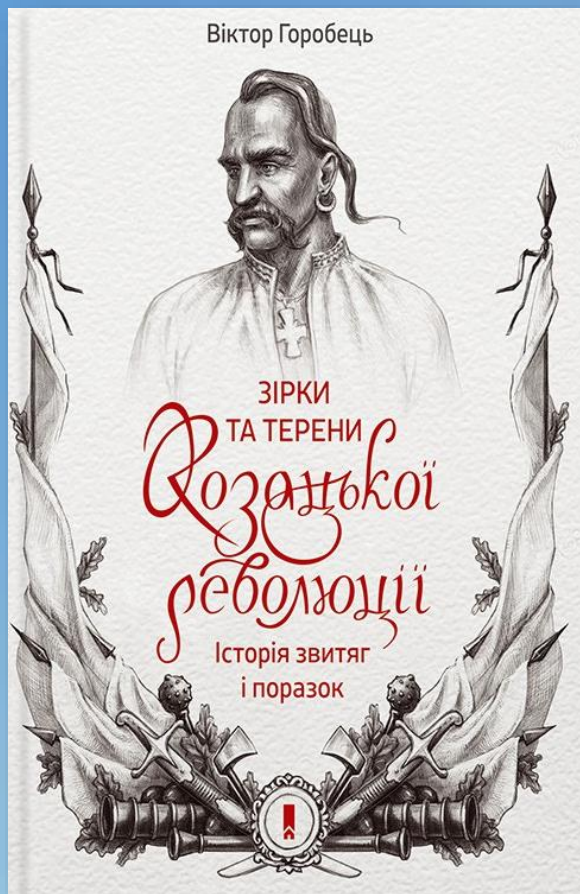
Ч 46

Золота доба українського лицарства : монографія / Б. Черкас, В. Берковський, Д. Ващук [та ін.]. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2018. – 207 с.

Монографія висвітлює всі складові українського життя XIV–XVI ст. Завершується доба Середньовіччя і починається епоха Відродження, пора героїчних подвигів, авантурних дій, безкомпромісної боротьби і лицарства. В Україні цей час відзначився становленням української держави та формуванням її військової еліти, зародженням Запорізької Січі – автентичного українського лицарського братства.

Героїчні звитяги та перемоги під Синіми Водами, Грюнвальдом та Оршею, будівництво величних і неприступних замків, розвиток торгівельних стосунків та укріплення правової системи...

У книзі зібрані унікальні та цікаві історичні факти епохи, охрещеної «золотою добою українського лицарства».

94(477)

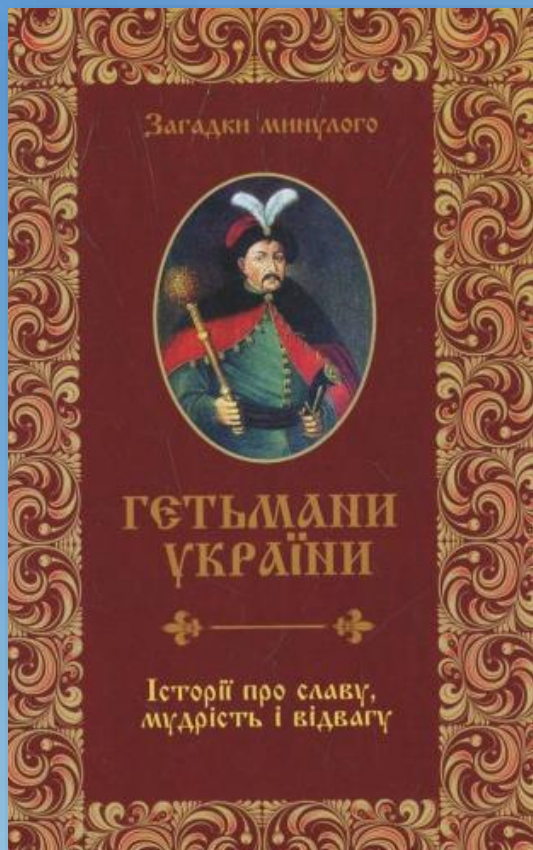
Г 70

Горобець В. Зірки та терени козацької революції. Історія звитяг і поразок / В. Горобець. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 479 с.

У книзі розкрито одну з найславетніших сторінок української історії – період Козацької революції. Останні десятиліття XVI – перша половина XVII ст. – тяжкий період набуття козацтвом безцінного воєнного досвіду й міжнародного авторитету, спроби пошуку політичного компромісу з владною елітою Речі Посполитої та потужних антиурядових козацьких повстань. Зроблено детальний аналіз Козацької революції, відтворення славних звитяг під Жовтими Водами, Корсунем,

Пилявцями, Зборовом і Батогом, походів на Замостя, Люблін і Варшаву. Наведено докладний опис тяжких поразок під Берестечком і Охматовим, дипломатичних перемог і невдач у перемовинах з провідними європейськими країнами.

63.3(4 Укр)46

Г 75

Градова А.

Гетьмани України. Історії про славу, мудрість і відвагу / А. Градова. – Харків : Аргумент принт, 2015. – 351 с.

У книзі зібрані біографії керівників України – гетьманів, чия посада протягом кількох століть була уособленням непереможного прагнення нашого народу до волі й державної самостійності. Їхній життєвий шлях являє собою славетні й водночас трагічні сторінки української історії. Серед них гетьмани України: Дмитро Вишневецький – засновник першої Січі, Петро Коношевич-Сагайдачний – легендарний гетьман реєстрового козацтва та ін.;

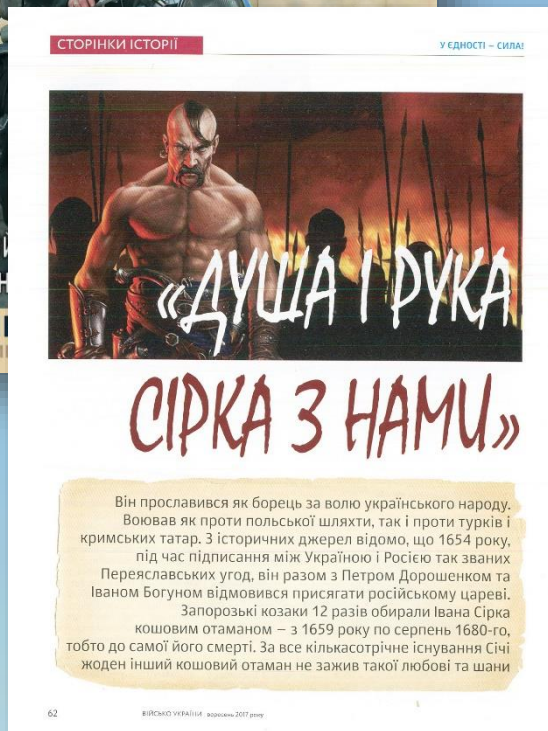
легендарні козацькі ватажки: Іван Підкова, Іван Сірко, Северин Наливайко, Іван Богун, Іван Гонта та ін.

Васильєв С. «Душа і рука Сірка з нами» / С. Васильєв // Військо України. – 2017. – № 9. – С. 62–64.

Він прославився як борець за волю українського народу. Воював як проти польської шляхти, так і проти турків і кримських татар. Все своє життя Сірко присвятив боротьбі за українців. Він, зокрема, писав: *«Бог свідок, що я ніколи не ходив в Україну з тим, щоб руйнувати мою Батьківщину; не хвалячись, правду кажу, що всі мої справи й намагання спрямовані на те, щоб ворогам нашим, бусерменам, робити шкоду, а нам, українцям, велику користь».*

Чухліб Т. Степан Куницький (1634–1683) / Т. Чухліб // Гетьман. – 2017. – № 2. – С. 40–47.

Стаття присвячена яскравій особі вітчизняної історії – гетьману Правобережної України Степану Куницькому, 1683–1684 рр. правління, який відродив козацький устрій, знищений під тиском Корони Польської. Ним було підготовлено ґрунт для послідовників у справі відтворення державних інституцій правобережної частини Українського гетьманату.

С. Куницький, як і інший видатний гетьман України П. Сагайдачний, відстоював українські інтереси не тільки зброєю, а й політичними засобами.

Тарас ЧУХЛІБ, доктор історичних наук

СТЕПАН КУНИЦЬКИЙ (1634 – 1683)

Рoku Божого 1634-го у родові православного українського шхецтва зі Східного Поділля народився хлопчик якого назвали Степаном. Живіть з давнини польських гербовників у середньовічній Речі Посполитій було декілька шхецьких родів, які мали прізвище Куницький. Найбільше з них проживали у Люблінському воєводстві, інші — на Волині і Подоллі. Звідку про шхецтва Куницьких зустрічаємо писемні джерелах різних південних земель, що проходились на Київщині та Брацлавщині ще у XV столітті. У 1683 році ім'я шхецтва та найсильнішого товариша Войска Запорозького Степана Куницького, який став гетьманом козацтва Правобережної України без перебігання проїждів по всій Європі.

Степан Степанович Куницький

Гетьман Степан Куницький

Суттєвими походами турецьких військ, «великої загони правобережного українського населення на Лівобережну Україну протягом 1679-1680 років, прилегли до значного зменшення кількісного складу козацтва в регіоні. Окрім того, період функціонування «польської» козацької організації Правобережної України з 1679 по 1683 роки досить слабо репрезентуваний джерельними базами. Відомо, що у цей час «старшим» (або не гетьманами) над українськими козаками, які перебували на Поліссі, польським урядом призначали представників козацької старшини — генеральний судия Микола, полковники О.Урбанович та М.Бузиня, а також київський столярник К.Ласка. Разом з тим, козаком видавались т. зв. «приморські листи» представників польської шхецтва на вєрбування козацьких полків. За влучним висловом історика В.Антоновича, набірні листи «забертали тільки ім'я козака». Згадки під керівництвом полковників-шхецтві П.Пилицького, К.Пилицького, К.Пилицького, Дембського, Правського, Вишневського, головним чином, забавлялися не обороною Правобережжя від татарських набігів, а грабуванням місцевого населення. 9 червня 1681 року Степан Куницький — полковник гетьману І.Самойловичу про те, що у Неміжани управленні «намісник» Хмельницького Герасимович (Гарасенко), який у цей час арештував якогось польського капітана. Після звинувачення Ю.Хмельницького Правобережжя України була віддана у володіння молдавському господарю Г.Дуці. Той, у свою чергу, призначив місцевим гетьманом Я.Драгичевича.

биття з тим Куницьким вірмовиним, який хотів тільки помешкати полковником — чи пустити його, чи затримати, чи покарати?» Звідси про передачу «турецької» частини правобережних земель під управління молдавському господарю Г.Дуці висловила велике занепокоєння серед українських вій. В інструкції королю польському після до Москви від 14 лютого 1681 року вказувалося, що «Україна козаком нахвалити могла, через що на око видно, що бусурманам хочуть всі слов'янські народи замовчати, а патрі і цару Європи... З цих слів стає зрозуміло та велика роль, яку відводив польський монарх Правобережній Україні і її козацькому устрою і складнодержавному геополітичному простору. У тому ж році депутати вольного сейму завадали своєму королю, що він часто приймає команди посольства і не доводить до кінця відому згоду з турками. Виступаючи на одному з сеймових засідань, Ян III Собеський нагадав депутатам для чого Речі Посполитій потрібно підтримувати зв'язки з українськими козаками і для прикладу звернувся до висвітлення подій Хотинської битви 1621 року ... коли було 40 000 козаків, а польського і литовського війська — 60 000». Ян III Собеський живив і знову згадав про те, що жиди в Буцариним, Журавинськими і Коштинськими (ратифікованими 1678 року в Константинополі з українськими військовими статтями) договори в Правобережній Україні має наслідувати козаками. Про це читавмо у його листах до великого мітроскопа князя М.Радивіля, а також білоруського коменданта Радилі. В останньому, двохтомному 2 перек-

Чухліб Т. Семен Палій (1641–1710) / Т. Чухліб // Гетьман. – 2018. – № 3–4. – С. 42–47.

Семен Палій – видатний історичний діяч України, Польщі та всієї Центрально-Східної Європи, полковник Війська Запорозького, який довгий час був «неофіційним» гетьманом великої частини історичної України-Русі. Пам'ять про славного фастівського полковника Семена Палія живе й житиме в народі. Про його подвиги розповідають різноманітні захоплюючі легенди та народні думи, відомі історичні пісні. Складне життя полковника, багате сторінками завзятої боротьби з ворогами українського народу, стало предметом як письменницьких досліджень, так і постійного наукового інтересу.

СЕМЕН ПАЛІЙ (1641 – 1710)

Тарас
ЧУХЛІБ,
доктор
історичних
наук

Зображення використано з дозволу
власника зображення
Тарас ЧУХЛІБ
«Гетьман» Київ (2012).
(Пов. наведено у № 3 (41) 2012.)

«Той, що хоче кинути ся в море на своє», – саме такими словами скарверизував козацького полковника Семена Палія та його діяльність на теренах Правобережної України польський історик Ф. Замойський. Цей науковий висказ стосується людини, про героїчні вчинки якої ще за життя складала легенди. Йому присвятили народні перекази, пісні та кобзарські думи. Проти згодом, пов'язаної з другою половини XIX століття, про нього писали історики, романи та наукові монографії, його образ з'явився у своїх працях знамениті українські і народні скульптори. Як жовчак Семен Палій, який ще у 70-х роках XVII століття був протиста козаком Ніжинського полку, пізніше до нескореної націоналістичних історичних джерел України?

Рівні його діяльності привадило на цей складний період історичної, коли українське територіально-випаши набуло міжнародного значення, а козаків з православних країн (Єр і Польщі, Московська держава, Османська імперія та закордонні від Кримське ханство) прагнули не допустити утворення на європейській карті козацької держави. «Сьогодні дві країни (Правобережжя України) геть зруйнована. Віна, немає ніграє, маломому у дає все, що зустріє на своєму шляху, перетворюючи найкращі кулеє Європи в пустинні поля», – описував таке становище правобережних земель французький посол до Бової, який перебував тут у 70-х роках XVII століття. Якщо до 1676 року Правобережжя України була частиною козацької

держави, то після відмови від гетьманської бурави Петра Дорошенка, а також суспільних зрушень, що відбулися в Чигирині у 1677 – 1678 роках, власне українська політико-адміністративна структура (Право-

Палія С Палія з карти до біографічного опису від 29 жовтня 1696 г. березня Германшина) тривалою зміналася. Перші гетьманування «від імені його королівської милости» відзначали переважно участь козацьких підполковів у військових

діях на боці чи то польського короля, чи то турецького султана. Це не давало можливості згодом бажаною мірою стабілізувати політичну ситуацію на Правобережній Україні і відродити традиційний для цих земель суспільно-політичний устрій.

Спочатку Семен Палій деякий час проживав у селі Пушова поблизу міста Остри на Черкащині. Потім служив у війську гетьмана П. Дорошенка. Після смерті дружини, а навесні 1670-х років перебував на Запорозькій Січі, де отримав прізвисько «Палій». Після відносно спокійного козакування в Черкащині запорозькою козацькою повістю вийшов Семен Палій. Тут, завдяки своєму природному розуму, розумовим здатностям та військовим здібностям, він вступив у тісні зв'язки з козацькою старшиною. Одним з перших він індувався на закармі універсали королів Яна II Казиміра Яна III Собеського та влітку 1683 року на чолі підрозділу запорозьких козаків вийшов на допомогу європейській козацькій до столиці Австрійської імперії міста Відня. Виві астигну участь у відбитті в Османської імперії Північної Буковини, Естергомської та Сегедина фортець на території Угорщини і Словаччини. Ром Семен Палія у Віденській кампанії відзначив король Ян III Собеський, який назвав його «богатырем з-від Відня».

У березні 1684 року Семен Палій кандидував на гетьманське посаду козацтва Правобережжя України. Того ж року отримав призначення ІІІ Собеського (який у своїх листах називав Палія «богатырем з-від Відня») на формування окремого козацького полку на Юж-

Горобець В. Військові служителі в гетьманщині: групи, статус, соціо професійна організація / В. Горобець // Український історичний журнал. – 2019. – № 3. – С. 4–23.

У статті досліджується одна з важливих складових соціальної структури Української козацької держави, а саме спільнота військових служителів. Представлено складну структуру цієї професійної групи із жорсткою соціальною диференціацією окремих її категорій, їх підпорядкування, набору соціальних преференцій за службу, а також джерел її оплати. Звернено увагу на регіональні особливості статусних характеристик військових служителів, а також відмінності в їхніх кількісних показниках у різних полках. Розглянуто питання матеріальної винагороди за несення служби різними її категоріями.

ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ

УДК 323.3:316:45:94(477)+17*

Виктор Горобець
доктор історичних наук, професор,
завідувач сектору соціальної історії,
Інституту історії України НАН України
(Київ, Україна), victor_dor@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3755-1181>

ВІЙСЬКОВІ СЛУЖИТЕЛІ В ГЕТЬМАНЩИНІ* ГРУПИ, СТАТУС, СОЦІОПРОФЕСІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ*

Анотація. Досліджується один з елементів соціальної структури Української козацької держави, а саме спільнота військових служителів. Метою роботи є структурне вивчення цієї групи із загальної соціальної мапи Гетьманщини, диференціювання окремих її категорій у залежності від соціального походження служителів, їх підпорядкування, набору соціальних преференцій за службу, а також джерел її оплати. *Методологічну основу* становить принцип історизму в єдності всіх його компонентів, системності та науковості. Дослідження ґрунтуються на залученні історично-порівняльного, історично-типологічного, історично-системного методів. Широке застосування отримали прийоми мікроесторичного аналізу. *Наукова новизна* полягає в тому, що це – перше в українській історіографії комплексне соціальне дослідження служительської корпорації Гетьманщини, в якому робиться спроба стратифікації цієї неоднорідної спільноти, установлення кількісних показників, а також оцінювання вісних статусних ознак окремих груп, що входили до неї. *Висновки* зводяться до кількох моментів. Установлено, що до складу служительської спільноти входили різноманітні категорії, які умовно можна розділити на служителів військових, ратушних, обозних майстрів, фіскальних і канцелярських, а також таких, що несли службу не на користь уряду Вілхелма Запорозького, а його окремих представників. За своїми функціональними обов'язками, соціальними статусними показниками й місцем в ієрархії козацького стану, а також джерелами матеріального забезпечення, під категорію саме військових служителів Гетьманщини підпадають артилерійські служителі – пушкарі й гармати, та військові музики. Звернуто увагу на регіональні особливості статусних характеристик представників цієї соціальної групи, а також відмінності в їх кількісних показниках у різних полках. Досліджено проблему соціального авансу від входження до групи військових

* Дослідження виконані за грантової підтримки Наукового товариства ім. Шевченка у США.

Козацька доба в художніх творах

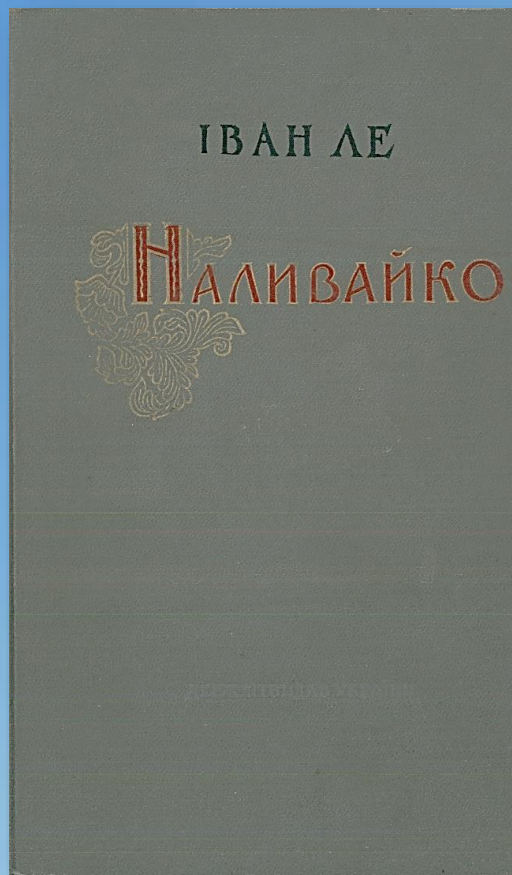
84(4Укр)6

Ч 15

Чайковський А. Сагайдачний : історичний роман у трьох книгах / А. Чайковський. – Київ : Знання, 2016. – 464 с.

У романі змальовано історичні події кінця XVI – початку XVII ст., які тісно пов'язані з діяльністю одного з найвидатніших гетьманів війська Запорозького Петра Конашевича-Сагайдачного. Доля не жалкувала для нього випробувань: нелегке дитинство, втрата коханої, жорстокі битви з ворогами, в яких він постійно ризикував власним життям. Але ніщо не зломило мужності цього козацького ватажка. Завдяки його розуму та вдачі, для України настав той час, коли козацтво набуло найбільшої сили та впливу. Саме Сагайдачний зробив ту Запорозьку Січ, про яку ми знаємо та якою пишаємось. Книга наповнена пригодами, роздумами та історичними подіями.

«...Сагайдачний присів на валу і задумався. В його голові засіла велика думка походу на Крим, геть аж у Кафу. Треба все передумати в подробицях. Козацтво піде за ним певно, але це ще не все. Коли б так похід не повівся, то він, певно, наложить головою, а уся його слава пропаде. То таке сміле і велике діло, що аж подумати страшно. А коли б це повелось, скільки би то християнського народу визволилося з страшної неволі...»

82-3(477)

Л 33

Ле І. Наливайко : історичний роман / І. Ле. – Київ : Державне видавництво художньої літератури, 1953. – 451 с.

Основну увагу в романі приділено боротьбі українського народу за незалежність, зокрема проти польської шляхти в кінці XVI ст. Визначено провідну роль в цих подіях славнозвісного народного ватажка Северина Наливайка. Для автора козацькі ватажки є взірцем людяності й благородства. Водночас письменник показує трагізм війни: жахливі картини загибелі героїв, людського горя, народних поневірянь. На прикладі історії кровопролитної боротьби українців за незалежність під керівництвом С. Наливайка, автор показує, що свобода нації ніколи не здобувається легко.

«...Минали рік за роком, вмирили люди і губилися їхні імена, як губиться лист, зірвавшись восени з гілки і полетівши у простір, вітряний і безмежний. Тільки лишаються сліди, лишається історія. І в тій історії народу, як віхи на безмежних степових шляхах, майорять події, зламні пункти невпинного руху народу вперед, майорять окремі імена героїв...»

84(4Укр)6

I 10

Іваничук Р. Журавлиний крик : роман / Р. Іваничук. – Харків : Фоліо, 2006. – 384 с.

Роман належить до жанру історичної хроніки, в якому автор звертається до теми козаччини. Охоплено історичні події на землях України і в Європі: селянську війну під керівництвом Омеляна Пугачова, російсько-турецькі війни за участю запорозьких козаків, Коліївщину, зруйнування царизмом Запорозької Січі. Твір охоплює період правління Катерини II, гетьманства Петра Калнишевського, останнього кошового отамана Запорозької Січі.

«...– А чи є хто з України?»

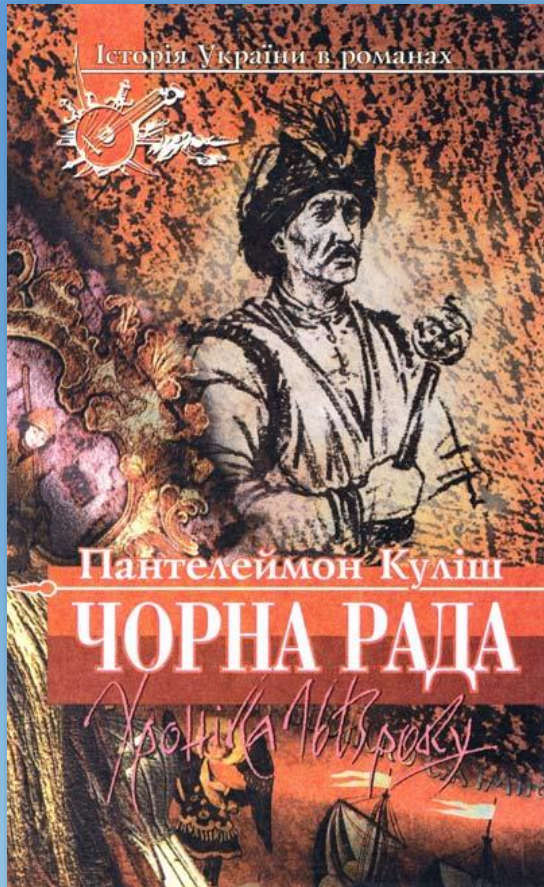
– Є, діду, – відказав молодий голос. – Адже не помер народ, то й має силу й відвагу постачати тюрмам в'язнів.

– Звідки ти, нещасливцю? – спитав Калнишевський.

– Нещасливий той, хто боїться страждати за батьківщину, – почув старий той самий молодий голос.

– Я з Полтавщини, пане кошовий отамане!

– Пам'ятають... Пам'ятають! – схлипнув Калнишевський, і костур випав з його рук...»

84(4Укр)1

К 90

Куліш П. О. Чорна рада: Хроніка 1663 року ; Оповідання / П. О. Куліш. – Харків : Євроекспрес, 2000. – 384 с.

До книги увійшли найкращі прозові твори та автобіографія П. Куліша – одного з найславетніших українських письменників і культурно-громадських діячів ХІХ ст. Головне місце серед них займає «Чорна рада» – перший історичний роман в новій українській літературі, в основу якого покладено події у Ніжині 1663 р. – доби Руїни, що відбулися після смерті Б. Хмельницького. На Чорній раді в боротьбі за посаду гетьмана може перемогти тільки один із трьох претендентів – булава одна. Проблематика твору різноманітна: влада та народ, патріотизм і зрадництво, роль особистості в історії, місце в ній Запорозької Січі

«...в нас над усе – честь і слава, військова справа, щоб і сама себе на сміх не давала, і ворога під ноги топтала. Про славу думає лицар, а не про те, щоб ціла була голова на плечах. Не сьогодні, дак завтра поляже вона, як од вітру на степу трава; а слава ніколи не вмре, не поляже, лицарство козацьке всякому розкаже!..»

Хоробрі серцем, сильні духом: реалії сучасної війни

66.3(4Укр)

Н 52

Неоголошена війна. Невідомі факти і хроніки АТО / О. Каліновська, О. Криштопа, Є. Назаренко [та ін.]. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2015. – 512 с.

Книга є своєрідною енциклопедією війни на Донбасі. Вона примушує нас згадати недавні події, які стали відправною точкою в подальшій історії нашої держави. Крім хронології бойових дій, видання містить аналітику, яка допоможе розібратися в тому вирі хаосу та жаху, який пережила Україна в 2014–2015 рр. І репортажі, журналістів, які на власні очі бачили кров і сльози.

«...Сказати, що Андрій худий, – нічого не сказати. Відтоді, як його поранили, він втратив 40 кг. У нього майже прозорі руки. А коли чоловік розмовляє, доводиться нахилитися до нього ближче – щоб почути, що він каже. ...нещодавно покинув реанімацію, у якій провів близько трьох місяців. На його тілі – сліди, які до кінця життя нагадуватимуть йому про події на Сході. Крім пошкоджених кишечника та нирок, у нього досі – дірка в животі, яка ніяк не затягнеться...»

66.3(4Укр)

А 28

АД 242. Історія мужності, братерства і самопожертви / уклад. І. Штогрін. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016. – 352 с.

Масштабний книжковий проект про оборону Донецького аеропорту спільно з Радіо Свобода. Журналісти зібрали унікальний матеріал: понад 100 інтерв'ю, десятки ексклюзивних фото з місця подій, розповіді й фото кореспондента С. Лойка. У книзі зібрані свідчення кіборгів, розповіді волонтерів та журналістів, коментарі військових експертів та аналітиків з України, США та Канади.

«...Під час одного з таких обстрілів просто від вібрації спрацювала розтяжка. Чия вона була, ніхто не знає. Я коли почув, то сховався за риг, але мене зачепило за руку осколком. Якоюсь мірою можна сказати, що це було по-дурному. Перед цим у нашого побратима було поранення, його забрали вночі. І наші перші слова були: «Не пощастило». Але коли нас залишилося четверо там, де повинно було бути мінімум дванадцять, ми зрозуміли, що ще невідомо, кому пощастило. Щоб не тримати інтригу, одразу скажу, що 22 січня хлопці – всі живі – вийшли з вежі. Ніхто не загинув...»

323(477)

К 82

Криштопа О. Про мертвих, живих і ненароджених. Герої (не) війни / О. Криштопа, О. Каліновська. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016. – 303 с.

Чергова спроба розповісти про те, що зазвичай залишається за кадром телевізійних репортажів, нагадати не лише про бойові дії, а й про тих, чиї імена ніколи не прозвучать в ефірі та не з'являться на сторінках газетної хроніки, – живих і загиблих воїнів неоголошеної війни, що не народилися героями, але стали ними... Герої книги зі сторінок звертаються до нас прямою мовою з надією бути почутими і зрозумілими.

«...Коли я прийшов до тями, лице у мене було залите кров'ю – в лоб увійшов осколок... Почав оглядати хлопців, які лежали поруч. Багато хто загинув. Кілька людей були дуже важко пораненими... Віталіку відірвало пальці на руках і пробило грудну клітку. Одному бійцю неподалік від мене ноги відірвало... По радіостанції зв'язався з сусіднім окопом. У нього і стягував хлопців. Добре, медикаменти були під рукою. У мене з собою в кишенях завжди було кілька джгутів, і в той день я якраз отримав знеболювальні. Вісім ампул були у мене в нагрудній кишені. Тому міг надати допомогу тим, хто постраждав...»

ТВОЇ ДОНЬКИ, УКРАЇНО! У ЄДНОСТІ – СИЛА!

Щоразу, коли жінка перемикала канали пультам телевізора, і натрапляла на новини із зони АТО, їй перехоплювало дихання, а в скроні стукала думка: «краще б я там загинула, ніж ці молоді чоловіки». Все життя Вікторія рятувала людей, тож просто не могла залишитися в мирному місті. Вона знала, що на війні легко не буває, що діяти доведеться в екстремальних умовах, та до всього була готова, аби тільки жили хлопці, які встали на захист рідної країни...

**В ЇЇ ІМЕНІ –
ПЕРЕМОГА,
В РУКАХ –
НАДІЯ**

26 ВІЙСЬКО УКРАЇНИ | квітень 2017 року

Жовтікова Г. В її імені – перемога, в руках – надія / Г. Жовтікова // Військо України. – 2017. – № 4. – С. 26–29.

Здавалося б, з роками лікарі мають звикати до людського болю, ставлячись до страждань як до щоденної професійної рутини. Та ця історія не про Вікторію Литвиненко, мужню медсестру, учасницю бойових дій на Донбасі. Завжди готова допомогти кожному постраждалому, вона не знає відпочинку: ставить крапельниці, робить уколи, доглядає за пораненими. Вікторію не лякають екстремальні умови роботи, адже вона професіонал із двадцятирічним стажем, через руки якого пройшли тисячі пацієнтів.

«...Це вже коли повернулася, можу сльозам дати волю – як згадаю, так і душить в серці. А там не плакала, не можна було... Хлопцям потрібна була підтримка...»

Басараб С. Час бойових медиків / С. Басараб // Військо України. – 2017. – № 5. – С. 40–45.

Попри мирну орієнтацію своєї професії, армійські медики спромоглися швидко перелаштуватися на роботу в умовах війни. Завдяки спільним зусиллям Міністерства оборони, Генерального штабу, Міністерства охорони здоров'я, широкій міжнародній підтримці США, Канади та Великобританії, наполегливій праці майбутніх інструкторів, програмами передових армій світу стало можливим створення Навчального центру тактичної медицини. А це значить, що лави Збройних сил України поповняться висококваліфікованими бойовими медиками.

Останні три роки для вітчизняної військової медицини, без перебільшення, стали вирішальними. Власне, як і для Збройних Сил України загалом. За період проведення антитерористичної операції на Донбасі стаціонарне лікування в закладах оборонного відомства пройшли близько 110 тис. військовослужбовців

Герої АТО на сторінках художніх творів

84(4Укр)6

Ц 17

Цапליенко А. Книга перемен: истории с переднего края / А. Цапליенко. – Харьков : Клуб семейного досуга, 2015. – 256 с.

Збірка оповідань написана автором, коли він знаходився у самому вирі подій на Донбасі, де він брав безпосередню участь як журналіст. Ведучи літопис війни, він намагається розібратися в тому, з чого вона розпочалася і чи була неминуча. Історії, які відбуваються з героями його творів, здаються неймовірними, але це нова реальність, в якій потрібно навчитися виживати. Автором бездоганно відображено характери героїв, їхній внутрішній світ, погляди, почуття.

«...Рем осліп на кінець третього дня свого полону. Не думав не гадав, що таке з ним може статися. Ну, зламані кістки. Гематоми. Відмовляють нирки. З цим усім можна звикнути і жити далі. Але очі! Це було для нього головне. З втратою зору змиритися неможливо. Адже зір – це його головний інструмент. Без зору на війні він ніхто. Він же був снайпером. Причому чудовим...»

82-3(477)

Г 61

Голос війни: історії ветеранів / авт. передм. В. Єрмоленко. – Київ : ТОВ Рема Прінт, 2017. – 223 с.

До збірки увійшло 29 оповідань від 22 авторів – учасників бойових дій в зоні АТО. У цих творах не має пафосу, надмірної емоційності, але вони демонструють справжній, не показовий патріотизм. Вони пронизані не тільки болем і відчаєм, але й вірою в неминучу перемогу, надією на те, що зусилля учасників бойових дій на Донбасі було не даремні. Зі сторінок книги до нас лунає поклик тих, хто бачив цю війну на власні очі.

«...Часто кажуть, що має минути час, аби про нашу війну постали могутні тексти. Часто кажуть, що адекватно дивитися на ті чи інші події можна тільки з певної дистанції. Це, мабуть, правда. Але правда також і те, що ми не можемо відтягувати момент, коли хочемо почути тих, хто це все пережив. Що слухати й чути варто тут і зараз...»

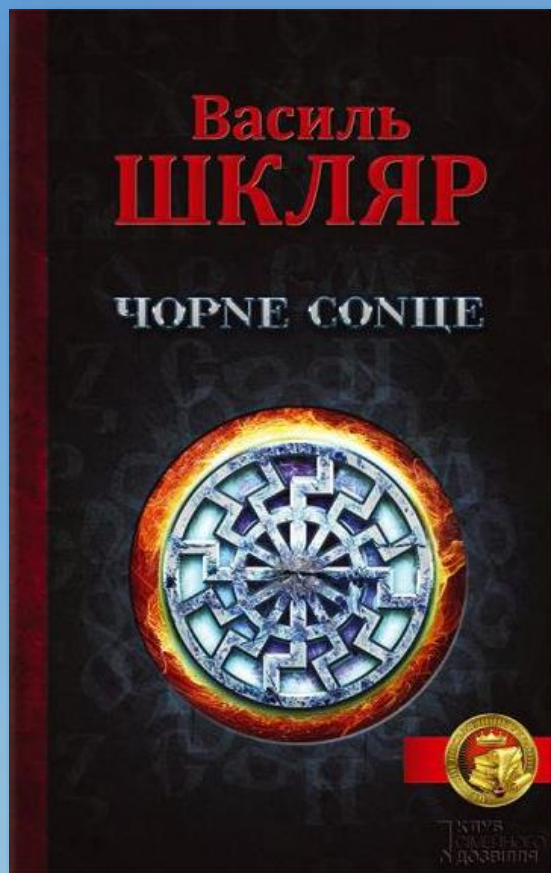
82-3(477)

С 90

Сурженко М. Нове життя. Історії з Заходу на Схід / М. Сурженко. – Брустурів : Дискурсус, 2015. – 234 с.

Спроба зрозуміти тих, хто опинився по той бік фронту й захотів там лишитися. Головні герої книги – звичайні люди зі своїми страхами і надіями, комплексами та стереотипами. В образі кожного з них – цілий набір суперечностей, постійна боротьба спокусливих пропозицій з жорсткою реальністю, любов та ненависть, свої життєві ідеали та пріоритети.

«...З друзями не було про що говорити. Вони ставили однакові питання. І здавалось, їм було не цікаво слухати його розповіді про те, як там знаходитись під обстрілами. Як їхати по дорозі і чекати, що потрапиш у засідку. Вдивлятись у дерева і чекати, коли тобі в лоб потрапить куля снайпера. Розуміти, що засідки не побачити з машини, але все одно вдивлятись в очі смерті й удавати, що ти щось контролюєш. Радіти, що смерть прийшла не сьогодні...»

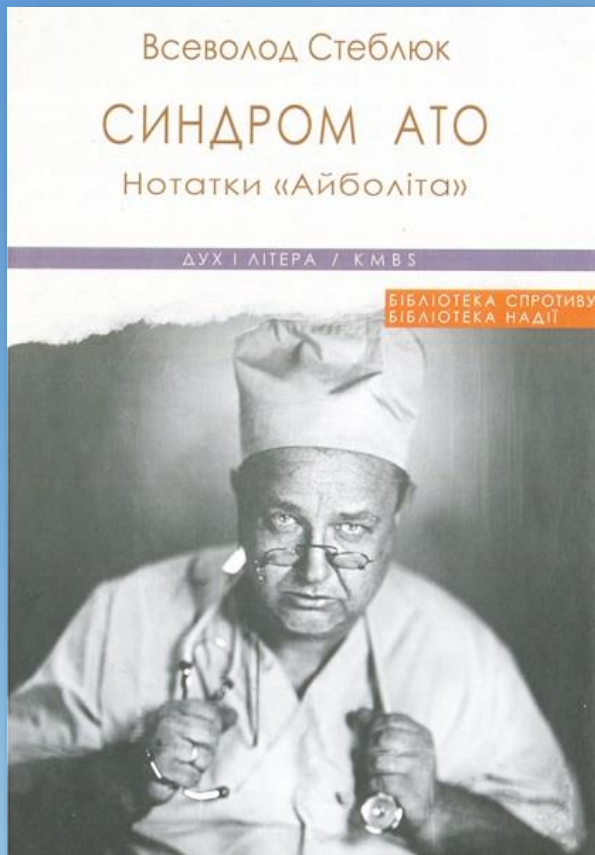
84(4Укр)6

Ш 66

Шкляр В. Чорне сонце / В. Шкляр. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2015. – 304 с.

Роман, побудований на реальних подіях, розповідає про будні бійців полку «Азов», з якими автор довгий час перебував на передовій, був безпосереднім свідком їх перемог і поразок. За словами письменника *«...це перший мій твір, де не змінено жодного імені, жодного позивного, все так, як є»*. Вустами 28-річного Маляра з Криворіжжя, емоційно, але без прикрас розповідається про те, що змусило кожного з них взяти до рук зброю і через що приходиться проходити їм кожного дня.

«...Кажуть, герої не вмирають, але я хотів би, дуже хотів би, щоб вони замість бути героями жили. Тут, на землі, вони потрібніші, ніж на небі. Тут є багато такого, чого без них не зробить ніхто...»

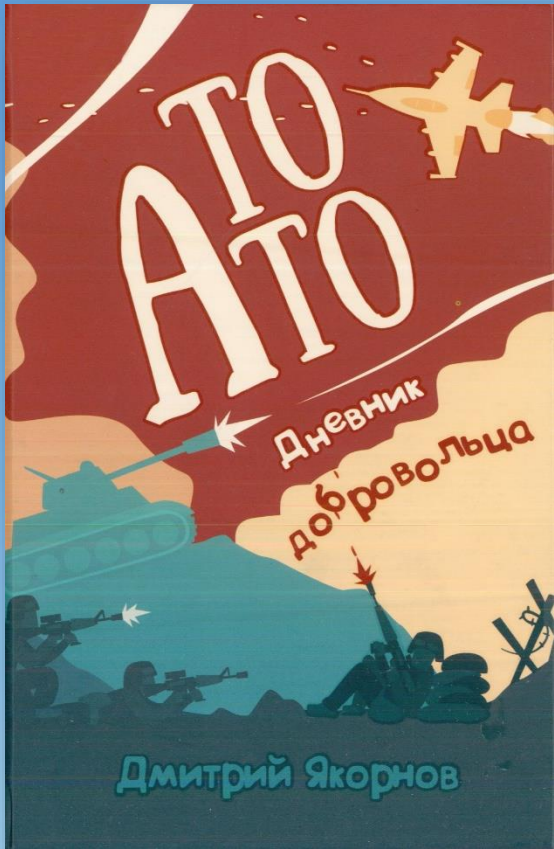
82-3(477)

С 79

Стеблюк В. Синдром АТО. Нотатки «Айболіта» / В. Стеблюк. – Київ : Дух і літера, 2017. – 288 с.

Розповідь ведеться від першої особи – лікаря, професора, полковника поліції Всеволода Стеблюка. Він розповідає про події короткого проміжку часу з травня по вересень 2014 р., періоду активних протистоянь війни на Донбасі. Історія, що складається з реальних подій та фактів, які автор оцінює крізь призму власного світосприйняття. Це болючі спогади про Іловайськ, про те як лікар рятував українських воїнів, вивізши їх із поля бою. А ще бажання розповісти про війну те, що сам бачив на власні очі.

«...І ось він є! Мій батальйон! Є офіційний привід зайнятися підготовкою бійців, оснащенням батальйону, пошуком медичних фахівців. Важливо зауважити, що я не був упевнений на сто процентів, що сам піду на війну з цим батальйоном. Хотілось, але було страшно. Я ще не відійшов від Майдану, ще відчував запах диму на своєму одязі та запах крові поранених на своїх руках... Було страшно. Але щось мені підказувало, що я вже не зверну з цього шляху, що я буду там, з моїм батальйоном, з моїми хлопцями...»

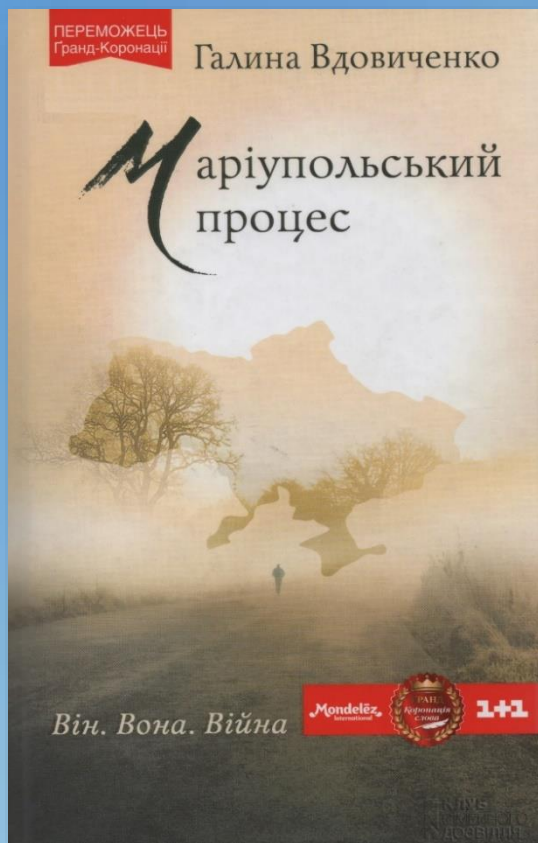
82-3(477)

Я 48

Якорнов Д. Е. То АТО. Дневник добровольца / Д. Е. Якорнов. – Харків : Vivat publishing, 2016. – 398 с.

Книга учасника бойових дій на Донбасі написана живою мовою про все потроху: про учебку, шпиталь, нічні чергування, армійський побут тощо. Автор добровільно вирушає на передову з метою побачити війну своїми очима і поділитися враженнями з іншими. Під впливом побаченого у нього виникло бажання неупереджено описати все те, що відбувалось на фронті, висвітлити всі точки зору на ту чи іншу подію, об'єктивно розповісти про нашу армію.

«...Усвідомлення цінності життя, крихкості наших тіл і близькості смерті. Коли тобі по годині в день розповідають про те, як гинули люди; показують, якої величини осколки і куди летіли; наводять приклади як безглуздо загиблих, так і дивом вижитих – твоє життя вже не буде колишнім. Кіношні, книжкові стереотипи невразливості головного героя тануть, і зникає дитяча самовпевненість (ні, ні погане – не зі мною). Зате з'являється бажання обійняти дружину, дітей, подивитися зайвий раз на квіти і хмари...»

82-3(477)

В 25

Вдовиченко Г. Мариупольський процес : роман / Г. Вдовиченко. – Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2015. – 288 с.

У цьому романі – усе як на війні: втрати, біль, знову втрати... Батальні сцени і мирне життя, любов і ненависть, брехня і правда... Події, що відбувалися на Донбасі постають через людські долі й характери. Насамперед це історія пізнання людини людиною, про ламання стереотипів щодо «західників» і «східняків» крізь звичайні людські почуття.

«Роман цей доповнює наші знання про війну і про українців на війні й породжує знання, що страждання минуть, а українці і Україна будуть»

*А. Куликов,
український журналіст*

Матеріали взято з фонду

Наукової бібліотеки ХНМУ

**Підготували:
Серпухова В. М.
Заговора М. В.**